

Missional ekklesiologi

En teologihistorisk analyse af en ekklesiologisk tradition

JEPPE BACH NIKOLAJSEN

Missional ekklesiologi som missionsteologisk diskurs

Blandt de mange ekklesiologiske traditioner finder vi en missional ekklesiologi, som udvikles i løbet af det 20. århundrede.¹ De seneste år har missional ekklesiologi været genstand for megen interesse. Den pågående udvikling af den missionale ekklesiologi er naturligvis ikke opstået i et historisk og teologisk tomrum. Den canadiske professor Michael W. Goheen har i sin afhandling og i flere artikler beskæftiget sig indgående med missional ekklesiologi. Han har i to artikler bidraget til en analyse af denne ekklesiologiske tradition. I den første artikel optegner han de væsentligste aspekter af Lesslie Newbigins missionale ekklesiologi (Goheen 2002a). I den anden artikel fremstiller han den missionale ekklesiologi hos Newbigins arvtagere, The Gospel and Our Culture Network (Goheen 2002c). Goheen har dog ikke på fyldestgørende vis analyseret opkomsten af den missionale ekklesiologi i den økumeniske bevægelse. Endvidere kan der endnu tydeligere end hos Goheen argumenteres for forbindelseslinierne i den udvikling, som den missionale ekklesiologi har gennemgået. Denne artikels bidrag er netop en sådan tydeliggørelse af forbindelseslinierne i den missionale ekklesiologiske tradition. Hensigten med artiklen er gennem en metodisk vekslen mellem histo-

riske og systematisk-teologiske analyser at pege på, hvad der, historisk så vel som teologisk, binder denne tradition sammen. Hensigten med artiklen er således at besvare følgende spørgsmål: (1) Hvordan har den missionale ekklesiologi udviklet sig? (2) Kan den betragtes som en forholdsvis konsistent teologisk tradition? (3) Hvordan tegner fremtiden sig for denne tradition?

Den økumeniske bevægelse som udgangspunkt for den missionale ekklesiologi

Desintegrationen af kirke og mission

En vigtig baggrund for udviklingen af den missionale ekklesiologi er vækkelserne i Tyskland og England i det 19. århundrede. I 1792 udfordrer faderen til den moderne missionsbevægelse, den engelske baptist William Carey, sin samtids kristne til at tage del i verdensmissionen. Dette kald vækker genklang i mange vækkelsesmiljøer. Den officielle kirke vil imidlertid ikke tage en række katekumenale, diakonale og missionale opgaver på sig. Derfor bliver en række missionsselskaber oprettet, som stedfortrædende for kirken skal respondere på missionsbefalingen. På denne måde opstår en organisatorisk disintegration af kirke og mission. Forenklet beskrevet bliver "missionen" og "kirken" to forskellige enheder med to forskellige opgaver. Den første enhed er ansvarlig for proklamationen og udbredelsen af evangeliet i fremmede lande. Den anden enhed støtter missionen i de fremmede lande, men er primært ansvarlig for at bevare og værne om kirkenes folk i det kristne Vesten. Den moderne missionsbevægelse medvirker således til separationen af kirke og mission. I det følgende skal vi underlægge de større missionskonferencer i begyndelsen og midten af det 20. århundrede nogle analyser for at følge den teologiske og organisatoriske reintegration af kirke og mission i den økumeniske bevægelse.

Reintegrationen af kirke og mission i den økumeniske bevægelse: Fra Edinburgh og frem til Tambaram

Det 19. århundrede er præget af stor missionsoptimisme. Den første store missiologiske verdenskonference, afholdt i Edinburgh i 1910, kan betegnes som en kulmination herpå. I de ti dage konferencen varer, beskæftiger de omkring 1400 delegerede sig således med, hvordan hele verden kan nås med evangeliet. Inden

afslutningen af konferencen beslutter man sig for at nedsætte en komité, som yderligere skal organisere og udbygge det fællesskab, der er kommet til udtryk på konferencen. Resultatet af udvalgets virksomhed bliver oprettelsen af Det Internationale Missionsråd. På grund af 1. Verdenskrig kan dette råd først etableres i 1921. Oprindelsen af mange af de betydningsfulde økumeniske organisationer etableret i det 20. århundrede kan føres tilbage til konferencen i Edinburgh. Konferencen i Edinburgh er præget af, at de delegerede med få undtagelser repræsenterer den vestlige kirke. Disse er således optaget af, hvordan den ikke-kristne del af verden kan nås. Den teologiske sammenhæng mellem kirke og mission spiller ikke nogen fremtrædende rolle på konferencen. Denne indsigt udvikler sig først senere. På konferencen i Edinburgh bliver missionselskaberne og kirkerne fortsat betragtet som to separate enheder.

I 1928 afholder Det Internationale Missionsråd den første store konference efter dannelsen i 1921. Konferencen bliver afholdt i Jerusalem. Denne konference kan betegnes som den anden store missiologiske verdenskonference. Hvad, der er interessant ved konferencen i Jerusalem, er, at den er udtryk for en begyndende problematisering af det gamle skisma mellem kirke og mission. I Jerusalem stilles missionselskaberne og de hjemlige kirker ansigt til ansigt, og forholdet mellem disse problematiseres. Og hvor konferencen i Edinburgh næsten kun har repræsentanter fra vestligt hold, er det balanceforhold forskudt på konferencen i Jerusalem. Og desuden har 1. Verdenskrig med al dens ødelæggelse indtruffet sig mellem konferencen i Edinburgh og konferencen i Jerusalem. Alt dette er med til at svække troen på det kristne Vesten. Det fører med tiden til et brud med en skelnen mellem det kristne Vesten og det hedenske ikke-Vesten. Og på sigt fører det med sig, at de vestlige kirker må begynde at tænke om sig selv som missionale enheder i den vestlige verden.

*Reintegrationen af kirke og mission i den økumeniske bevægelse:
Fra Tambaram og frem til New Delhi*

Konferencen i Tambaram er bemærkelsesværdig, idet den som den første verdensmissionskonference beskæftiger sig med at klarlægge det teologiske forhold mellem kirke og mission. Udviklingen fra Edinburgh og Jerusalem fortsætter på denne konferen-

ce. Denne gang er de europæiske og amerikanske delegerede således i undertal. Den amerikanske lutheraner A.R. Wentz holder et foredrag på konferencen om forståelsen af kirken i Det nye Testamente. Dette foredrag får stor betydning for konferencen. Wentz understreger på den ene side kirkens katolske, universelle og altomfattende karakter, og på den anden side kirkens apostolske kald til at drive mission. Wentz går så langt som til at konkludere: "As to this apostolic character of the Church, this aggressive propulsive quality, it must be emphasised that according to the New Testament this is of the *essence* of the Church and not merely of its well-being" (IMC 1938, 35; min kursivering). Wentz placerer altså missionen i selve kirkens væsen. Kristus har videregivet sin mission til apostlene. Kirkens opgave er derfor at videreføre Kristi mission på jord. Kirken er således helt central for Guds frelsesgerning. Anderledes forholder det sig med den gruppesamling, som arbejder med temaet: "The Church, its Nature and Function". I dette dokument betragtes mission som et addendum til kirken, og det godtages i realiteten, at mission ikke hører hjemme i det dogmatiske grundlag for kirken (Nissen 1973, 68-71). Man skelner mellem kirkens natur og funktion. Man siger intet om, at mission hører til kirkens esse i dette dokument. Mission er en opgave og funktion på linie med andre funktioner. Kirken skal også drive mission. Det medgives dog, at mission er en meget væsentlig opgave for kirken. Wentz går altså videre end denne grupperapport, når han placerer mission i kirkens esse. På den tredje store missiologiske verdenskonference udtrykkes enighed om, at kirken og mission hører sammen. Desuden opgiver man en skelnen mellem det kristne Vesten og det ikke-kristne ikke-Vesten. Sydafrikanske David J. Bosch peger på, at 1. Verdenskrig, socialismen, fascismen og marxismen svækker troen på det kristne Vesten (Bosch 1991, 370). Det åbner op for en forståelse af, at kirken er forpligtet på sin missionale kaldelse hvor som helst. Selvom man i Tambaram understreger sammenhængen mellem kirke og mission, formår man imidlertid ikke at klargøre det dybere teologiske indhold i denne sammenkædning. Og da man forsøger at definere kirken, ser vi, at man i Tambaram ikke placerer missionen i kirkens esse, men at mission bliver opfattet som et addendum til kirken (Nissen 1973, 73). Hverken på konferencen i Tambaram eller på den conference, der senere bliver afholdt

i Whitby i 1947, når man frem til en konsistent forståelse af forholdet mellem kirke og mission. Derfor bliver følgende valgt som tema for konferencen i Willingen: *The Missionary Obligation of the Church* (jf. Goodall 1953, 10; Goheen 2000, 49).

Det Internationale Missionsråd indkalder nu til en missionskonference i Willingen, som finder sted i 1952. På denne konference har man en intens drøftelse af forholdet mellem kirke og mission. Dette kommer særligt til udtryk på gruppesamlingen, der arbejder med emnet: "The Theological Foundation of the Missionary Obligation". Rapporten fra denne gruppesamling bliver ikke vedtaget på konferencen. To ting er her værd at bemærke. For det første gives der i rapporten udtryk for en tæt sammenhæng mellem kirke og mission. For det andet gives der i rapporten udtryk for, at Gud handler aktivt i verden, også uden om kirken. Guds virke i kirken får således mindre betydning. Kirkens opgave er at gøre det troværdigt, at Gud virkelig handler i verden, hvordan Gud virker i politiske og sociale bevægelser. Kirken må ikke betragte sig selv som noget, der er adskilt fra verden, men som noget, der er i og en del af Guds virke i verden. Dette sidste synspunkt er hovedgrunden til, at rapporten ikke bliver ikke vedtaget (Lehmann 1953, 434f; Nissen 1973, 110). Da rapporten ikke bliver godtaget, nedsætter man et nyt udvalg, hvor engelske Leslie Newbiggin bliver udvalgets formand, og hvor amerikanske Paul Lehmann, indiske Russell Chandran og tyske Karl Hartenstein udgør udvalgets andre medlemmer. Den nye rapport får titlen "A statement on the missionary Calling of the Church". I modsætning til den oprindelige rapport indgår ordet kirke i overskriften på denne rapport. Det er et klart signal om teologien i den nye rapport. Det bemærkelsesværdige i rapporten er, at Guds mission knyttes eksklusiv til kirken (Nissen 1973, 116). De to ovenfor nævnte rapporter tydeliggør, at to missionsteologiske positioner gør sig gældende på konferencen. Den ene tolker missionsteologien verdsligt (grupperapporten). Den anden tolker missionsteologien kirkeligt (firemandsudvalget). Desuagtet må Willingen betragtes som en begivenhed, der bidrager til den egentlige teologiske integrering af kirke og mission. Den egentlige forskel mellem de to rapporter ligger i, hvor omfattende Guds mission er. Begge rapporter udtrykker, at kirke og mission hører sammen (se også Ahonen 2004, 573-576). I årene efter Willingen vinder den

kirkelige forståelse af *missio Dei* udbredelse, men allerede på missionskonferencen i Uppsala i 1968 er den på stærk retur (Berentsen 1982, 6).

På konferencen i Accra i Ghana i 1958 er integrationen af Det Internationale Missionsråd og Kirkernes Verdensråd et vigtigt emne. Disse to internationale råd udtrykker en organisatorisk adskillelse af kirke og mission, som man teologisk havde overvundet. På konferencen i Accra er den teologiske integration af kirke og mission dermed fuldbyrdet. Denne teologiske integration af kirke og mission får den organisatoriske konsekvens, at Det Internationale Missionsråd optages i Kirkernes Verdensråd på konferencen i New Delhi i 1961. Mellem konferencen i Willingen og konferencen i Accra er Lesslie Newbiggin involveret i Det Internationale Missionsråd og Kirkernes Verdensråds fælleskomité for at planlægge en integrationsplan (Newbiggin 1993, 153f; Goheen 2000, 47). Newbiggin bliver på konferencen i Accra valgt som præsident for Det Internationale Missionsråd. I 1959 ombytter han denne post med stillingen som generalsekretær i Det Internationale Missionsråd. Han bliver således den generalsekretær, som fører Det Internationale Missionsråd ind i Kirkenes Verdensråd.

Lesslie Newbiggin som omdrejningspunkt for den missionale ekklesiologi

Den økumeniske bevægelse og Lesslie Newbiggin

Lesslie Newbiggin er en af de ledende missiologiske tænkere i det 20. århundrede. Han betegnes som en enestående kristen leder i det 20. århundrede (Shenk 2000, 59), og sammenlignes med den tidlige kristendoms kirkefædre (Wainwright 2000, 390-393). Newbiggin er missionær i over tre årtier i Indien, det meste af denne periode som biskop for Church of South India. Han har ledende stillinger i Kommission for Verdensmission og Evangelisering, Det Internationale Missionsråd og Kirkenes Verdensråd. Han er i en periode redaktør for *International Review of Missions*. Hans virke fører til oprettelse af akademiske netværk i England og Nordamerika. Og han forfatter et væld af artikler og en lang række bøger. Newbiggin er fra 1952 og frem til sin pension i 1974 en helt naturlig del af den økumeniske bevægelse. Store dele af hans tidlige forfatterskab er således vævet ind i udviklingen i den økumeniske bevægelse. I den 20-årige periode fra konferencen i

Tambaram (1938) til konferencen i Accra (1958) begynder en missionale ekklesiologi at udvikle sig. Newbigins er en vigtig del af denne proces. Vi skal her se nærmere på hans bidrag til udviklingen af en missionale ekklesiologi.

Kirke og mission hos Lesslie Newbigins

Newbigins tilføjer overordnet set missionsteologien to bidrag. For det første bidrager han væsentligt til udviklingen af en missionale ekklesiologi. For det andet bidrager han væsentligt til udviklingen af en missiologi for den vestlige kultur. Det er ikke muligt eller nødvendigt at redegøre for Newbigins omfangsrige forfatterskab her. Vi skal blot fokusere på nogle af de vigtigste aspekter af Newbigins ekklesiologi og missionsforståelse i hans tidlige forfatterskab. Det missionsteologiske udgangspunkt for Newbigins er missionsbefalingen i Johannesevangeliet (som Faderen har sendt mig, sender jeg jer). Mission har sit ophav hos Faderen, som sender Sønnen, og som Faderen har sendt Sønnen, sender Sønnen kirken til verden. For Newbigins må Kristi mission være kirkens mission. For Newbigins udfører Gud sin mission gennem en dobbelt inkarnation, først gennem Kristus og siden og den dag i dag gennem kirken. Kirken, den anden inkarnation, må være en forlængelse eller udvidelse af den første inkarnation, nemlig Kristus. For Newbigins er mission kirkens essentielle natur og kaldelse (se fx Newbigins 1965, 3; Newbigins 1977, 242). Af dette fremgår det med al tydelighed, at Newbigins ekklesiologi og missiologi er tæt forbundet med hans kristologi. I slutningen af 50'erne når Newbigins imidlertid den konklusion, at hans missiologi er for kristocentrisk og ekklesiocentrisk: "Already at New Delhi I had recognised that the missiology of One Body, One Gospel, One World was not adequate. It was too exclusively church-centred in its understanding of mission. Only a fully Trinitarian doctrine would be adequate, setting the work of Christ in the Church in the context of the over-ruling providence of the Father in all the life of the of the world and the sovereign freedom of the Spirit who is the Lord and not the auxilliary of the Church" (Newbigins 1993, 187). I slutningen af 50'erne og i begyndelsen af 60'erne sker der således et skift i Newbigins missiologi. Newbigins finder, at Kristi mission og kirkens mission må forstås i en trinitarisk kontekst. Fra at have været kristologisk orienteret bliver Newbigins missiologi

derfor mere kristocentrisk-trinitarisk orienteret (jf. Goheen 2002a, 356f). Fra begyndelsen af 60'erne forsøger Newbigin at udvikle en trinitarisk ramme for sin missionale ekklesiologi. I 1963 skriver Newbigin for eksempel: "A true doctrine of missions must make a large place for the work of the Holy Spirit; but it is equally true that a true doctrine of missions will have much to say of God the Father. The opinion may be ventured that recent ecumenical thinking about the mission and unity of the church has been defective at both of these points" (Newbigin 1963, 31). For Newbigin er Faderen hersker over verden og verdenshistorien. Det er inden for verdenshistorien, at Faderen udfører sin mission. Det gør han gennem udvælgelse, først af Israel, siden af Kristus og endelig af kirken. Og for Newbigin er det i Ånden, at Jesus udfører sin mission. Ligeledes må kirken i Åndens kraft udføre sin mission. I sin udvikling af en trinitarisk bredde i relation til sin missionale ekklesiologi fastholder Newbigin et kristologisk og eskatologisk fokus (Goheen 2000, 162-164). For Newbigin hører kirke og mission uløseligt sammen. Historisk er der imidlertid, som tidligere nævnt, opstået et modsætningsforhold mellem kirke og mission. Newbigin mener, at konsekvensen af denne separation er, at kirken lukker sig om sig selv (Newbigin 1954, 164). I sit sene forfatterskab er Newbigin optaget af udviklingen af en missiologi for den vestlige kultur. Her bliver dog ikke lejlighed til at udfolde dette (jeg henviser til Goheen 2002b; Nikolajsen 2007).

The Gospel and Our Culture Network som eksponent for den missionale ekklesiologi

Lesslie Newbigin og The Gospel and Our Culture Movement

Efter at have været biskop i Indien og efter at have været aktiv i den økumeniske bevægelse vender Lesslie Newbigin tilbage til England. Alt imens Newbigin underviser og er præst, forfatter han en række bøger og deltager aktivt i møder og på konferencer. Dette fører blandt andet til oprettelsen af et engelsk og et amerikansk netværk, som får stor betydning for den fortsatte udvikling af en missional ekklesiologi. I begyndelsen af 80'erne arbejdes der med British Council of Churches 1984 Project, som efter 1984, efter Newbigins forslag, får navnet The Gospel and Our Culture. Netværket ønsker at bidrage til refleksion over mission i Vesten. Netværket har dog ikke bidraget væsentligt til dette eller til udvik-

lingen af den missionale ekklesiologi og kommer næppe heller til det. Netværket er mest interessant, fordi det bliver en forløber for et tilsvarende nordamerikansk netværk, som får stor betydning for den videre udvikling af den missionale ekklesiologi. Som det britiske netværk opnår større opmærksomhed, begynder en amerikansk pendant at etableres. På baggrund af nogle spørgsmål, som Newbigin rejser i forbindelse med en forelæsningsrække på Princeton Theological Seminary i 1984 begynder et netværk under ledelse af George R. Hunsberger at tage form. I midten af 90'erne begynder netværket at finde sin egen røst. Netværkets grundlæggende spørgsmål er: "What faithful action is required of us in this kind of world?" Af dette grundlæggende spørgsmål afledes tre typer aktiviteter, der skal forme kirken i henhold til dens missionale kaldelse. (1) Kulturel analyse: Hvilken historisk og kulturel kontekst befinder vi os i, og hvordan forstår vi betydningen af denne i lyset af Guds mission i verden? (2) Teologisk refleksion: Hvordan er vi selv konfronteret med nye betydninger af evangeliet, når vi således tager denne historiske og kulturelle kontekst alvorlig? (3) Ekklesiologisk drøftelse: Hvilken type kirke er nødvendig for at eksemplificere, hvad det betyder at tro på evangeliet, og for at formidle og udleve dets sandhed? (se www.gocn.org). I midten af 90'erne begynder forlaget Eerdmans at udgive bøger i en serie kaldt *The Gospel and Our Culture Series*. Til dags dato er indtil videre udgivet syv bøger. Ligesom det engelske netværk er det nordamerikanske netværk tydeligvis inspireret af Newbigin (jf. Guder 1998, 3). Både det engelske netværk og det nordamerikanske netværk eksisterer fortsat. Der har desuden eksisteret et lignende netværk i New Zealand. I dag fungerer det engelske netværk på et mindre ambitiøst niveau, mens det nordamerikanske netværk er et af de mere progressive forskningsnetværk inden for missionsteologisk forskning. Udover *The Gospel and Our Culture Series* har Eerdmans påbegyndt en *Missional Church Series*, hvor den første bog er *The Missional Church in Context* (2007) og den anden bog er *Missional Church and Denominations* (2008). Begge disse bøger er blevet udgivet på baggrund af konferencer på Luther Seminary i Saint Paul, Minnesota. De seneste år har man afholdt en årlig konsultation om missionale ekklesiologi på Luther Seminary. Det vil også være tilfældet i fremtiden. Craig van Gelder har forladt ledergruppen i det nordamerikanske netværk, og

uafhængigt af dette netværk står han nu i spidsen for den fortsatte udvikling af den missionale ekklesiologi. Det nordamerikanske netværk har selv etableret et andet fokusområde, nemlig udviklingen af en missional hermeneutik. Darrell L. Guder står i spidsen for dette. George R. Hunsberger er fortsat netværkets overordnede leder.

Missional ekklesiologi hos The Gospel and Our Culture Network

Newbigins nordamerikanske arvtagere ønsker at udvikle en missiologi for Nordamerika, og deres arbejde er i forlængelse af Newbigins ligeledes optaget af kulturel analyse (kultur), teologisk refleksion (evangelium) og ekklesiologisk drøftelse (kirke). Særligt den ekklesiologiske agenda har været vigtig for netværket. I 1998 udgives *Missional Church: A Vision for the Sending of the Church in North America*. Bogen er redigeret af Darrell L. Guder og er resultatet af tre års studieprojekt. Her lanceres udtrykket missional, som siden er blevet brugt vidt og bredt. I denne bog identificeres fem essentielle karakteristika for en missional ekklesiologi: En missional ekklesiologi må være bibelsk, historisk, kontekstuel, eskatologisk og må kunne praktiseres (Guder 1998, 11f). Netværket overtager to væsentlige anliggender fra Newbigins forfatterskab, nemlig udviklingen af en missional ekklesiologi og udviklingen af en missiologi for den vestlige kultur. Vi har set, hvad netværket selv mener må kendetegne en missional ekklesiologi. Canadiske Allan Roxburgh og Michael W. Goheen har begge i korte artikler forsøgt sig med en anden tilgang til netværkets arbejde (Roxburgh 2007; Goheen 2000). Roxburgh og Goheens analyser har forskellige betoning, men modsiger ikke hinanden. Her vil jeg derfor forsøge at integrere og udvide deres analyser for at få en mere fyldestgørende beskrivelse af netværkets arbejde.

Mission som *missio Dei*: Forståelsen af mission som havende sit ophav i Gud selv er afgørende for netværkets teologiske arbejde. I forlængelse af de indsigter, som blev vundet i den økumeniske bevægelse i midten af det 20. århundrede fremhæver man de indretrinitariske sendelser, at Faderen sender Sønnen, og at Faderen og Sønnen sender Helligånden, og at Faderen, Sønnen og Helligånden sender kirken til verden (Guder 1998, 4f; jf. Bosch 1991, 390). Det betyder, at mission begynder med Gud og ikke

kirken. På den ene side er kirkens natur og bestemmelse at være sendt af Gud til verden. På den anden side må kirken bede om og arbejde på at blive delagtiggjort i Guds mission. Intet sted i netværkets publikationer knyttes Guds mission til verden uden om kirken. Målet for Guds mission er hele skabningen, men det betyder ikke, at Gud udvirker sin mission i verden uafhængigt af kirken. Guds mission knyttes, helt parallel med Newbigins, til Israel, til Kristus og til kirken (meget klart udtrykt hos Guder 1998, 4). For både Newbigins og dette netværk virker Gud i verden, nemlig som opretholder af og hersker over verden. Guds mission synes derimod eksklusivt knyttet til Israel, Kristus og kirken. Her fornemmer vi en grundlæggende dualitet mellem Guds virke i Kristus og i kirken på den ene side, og Guds virke i den faldne verden på den anden side. I forlængelse af dette fornemmer vi en skelnen mellem første trosartikel på den ene side og anden og tredje trosartikel på den anden side.

Kirken som kontrastkultur: Kirken som kontrastkultur er et tema, som går igen i flere af netværkets udgivelser (se fx Hunsberger 1996, 19; Guder 1998, 9; Barrett 2004, 74). Dette er da også en fællesnævner for Roxburgh og Goheens karakteristik af netværkets teologiske arbejde. Allerede hos Newbigins finder vi tydelige modkulturelle elementer. Newbigins modkulturelle teologi er kristologisk centreret. For Newbigins er Kristus et helt nyt udgangspunkt for forståelsen af denne verden. For Newbigins skaber kristologien således en grundlæggende dualitet mellem Kristus og alt hvad han bringer ind i verden på den ene side og den faldne verden på den anden side. For Newbigins er kirken dermed et udvalgt folk med en særlig forståelse af verden, en særlig tolkning af historien og særlig forståelse af dens opgave i verden. Også her ligger netværkets teologiske arbejde i det store hele i forlængelse af Newbigins, men har tydeligvis også integreret megen anabaptistisk teologi (jf. Goheen 2000, 367; se fx Barrett 1998, 110-141). Med henvisning til Newbigins anfører Guder, at kristne må leve bikulturelt og må mestre to sprog, et verdsligt sprog og et kristent sprog (Newbigins 1991, 49; Guder 2000, 94). Kirken er et udvalgt folk, et særligt folk med et særligt sprog og en særlig levevis.

Vesten som missionsmark: Da Newbigins i 1974 vender hjem til England, vender han hjem til et forandret og – efter hans mening

– hedensk England. I de sidste 24 år af hans levetid er han derfor lidenskabeligt optaget af at reflektere over missiologi ikke i forhold til den tredje verden, men i forhold til den vestlige verden. I forlængelse af det beskrives målet for netværkets arbejde således: "The Gospel and Culture Network aims to stimulate and assist the Church's witness in and to Western culture, with a view to transforming the basic premises of that culture in the light of the reality of Jesus Christ" (www.gocn.org). Den vestlige kultur og særligt den nordamerikanske kultur er således konteksten for deres missiologiske arbejde. Flere af undertitlerne på publikationer fra netværket antyder også dette (se Hunsberger 1996; Guder 1998; Gelder 1999).

Enhedskulturens sammenbrud: Canadiske Douglas John Hall, som selv har bidrag til en af netværkets bøger, begynder *The End of Christendom and the Future of Christianity* (1997) med at inddele kirkehistorien i tre epoker, som kan betegnes som den præ-konstantinske epoke, den konstantinske epoke og den post-konstantinske epoke. Dette indebærer, at kirkehistorien har to store paradigmeskift. I forbindelse med det første paradigmeskift går kirken fra at være en marginaliseret kirke til at få en indflydelsesrig position i samfundet. Det andet skift oplever vi ifølge Hall i dag, hvor kirken mister indflydelse og igen marginaliseres. Både Newbigin og The Gospel and Our Culture Network følger Hall i dette. Og netværkets missionale ekklesiologi er tydeligvis et udtryk for et forsøg på en revitalisering af kirken i denne nye kulturelle situation (Guder 1998, 5f.21.48).

Konklusion

Afslutningsvis skal der her samles op på artiklens indledende spørgsmål. (1) *Hvordan har den missionale ekklesiologi udviklet sig?* I denne artikel argumenteres for, at den historiske udvikling af den missionale ekklesiologi er knyttet til tre centrale forhold i det 20. århundredes teologihistorie. Tre forhold som hænger nøje sammen. For det første opstår der i forbindelse med de større økumeniske konferencer i begyndelsen og midten af det 20. århundrede en bevidsthed om, at kirke og mission er uløseligt forbundet. For det andet bidrager Lesslie Newbigin yderligere til en teologisk integration af kirke og mission. Og for det tredje får udtrykket "missional kirke" et egentlig gennembrud med udgi-

velsen af bogen *Missional Church* i 1998. Artiklen har påvist en række historiske forbindelseslinier i denne ekklesiologiske tradition. (2) *Kan den betragtes som en forholdsvis konsistent teologisk tradition?* Det er klart, at der må forekomme afvigelser, når man følger en teologisk tradition over flere årtier. Ikke desto mindre påviser denne artikel nogle forholdsvis konsistente teologiske grundmotiver. For det første videreføres en kirkelig tolkning af *missio Dei*, som vi finder i den økumeniske bevægelse særligt i tiden efter konferencen i Willingen, af både Lesslie Newbigin og The Gospel and Our Culture Network. For det andet finder vi en teologisk sammenkædning af kirke og mission, som går igen i den økumeniske bevægelse i midten af det 20. århundrede, hos Lesslie Newbigin og hos The Gospel and Our Culture Network. Mission betragtes som kirkens essentielle natur og kaldelse. Således værner man sig på den ene side mod, at mission bliver løst fra kirken (den moderne missionsbevægelse), og på den anden side mod, at kirken bliver løst fra mission (den verdslige tolkning af *missio Dei*). (3) *Hvordan tegner fremtiden sig for denne ekklesiologiske tradition?* En fortsat udvikling af den missionale ekklesiologi er gennem årlige konsultationer og flere bogudgivelser blevet prioriteret. Spørgsmålet er, om vi får lov at se en missional ekklesiologi udvikle sig yderligere i en skandinavisk sammenhæng. De vigtigste bidragsydere har indtil videre været norske Rune Rasmussen, Ove Conrad Hanssen og Harald Hegstad og danske Mogens S. Mogensen, Karsten Nissen og Knud Jørgensen. Der foreligger imidlertid fortsat et stort og spændende arbejde med udviklingen af en missional ekklesiologi i en skandinavisk teologisk og kulturel sammenhæng.

Note

¹ I 1998 udgives bogen *Missional Church*. Bogen er den anden udgivelse fra det nordamerikanske The Gospel and Our Culture Network. Det er med denne bog, at ordet "missional" slår igennem. Udtrykket ønskes indholdsbestemt, så kirkens essentielle natur og kaldelse som Guds kaldte og sendte folk bliver tydeliggjort. Når jeg i det følgende bruger udtrykket "missional ekklesiologi" i relation til den økumeniske bevægelse og til Lesslie Newbigin, kan det derfor synes anakronistisk. Et anliggende med denne artikel er imidlertid at påvise at "missional" dækker over et konsistent teologisk grundmotiv hos mange repræsentanter i den økumeniske bevægelse, hos Lesslie Newbigin og hos The Gospel and Our Culture Network.

Litteratur

- Ahonen, Tina 2004: "Antedating Missional Church: David Bosch's Views on the Missionary Nature of the Church and on the Missionary Structure of the Congregation" i: *Swedish Missiological Themes* 92 (4): 573-589.
- Barrett, Lois Y. (red.) 2004: *Treasure in Clay Jars: Patterns in Missional Faithfulness*, Grand Rapids: Eerdmans.
- Berentsen, Jan-Martin 1983: "Missio Dei: Nøkkelbegrep til bestemmelse av et hovedproblem i etterkrigstidens protestantiske misjonstenkning" i: *Norsk Tidsskrift for Misjon* (1): 1-19.
- Bosch, David J. 1991: *Transforming Mission. Paradigm Shifts in the Theology of Mission*, Maryknoll: Orbis Books.
- Brownson, James V., Inagrace T. Dietterich, Barry A. Harvey og Charles C. West 2003: *Stormfront: The Good News of God*, Grand Rapids: Eerdmans.
- Gelder, Craig Van (red.) 1999: *Confident Witness-Changing World: Rediscovering the Gospel in North America*, Grand Rapids: Eerdmans.
- Goheen, Michael W. 2000: *As the Father has sent me, I am sending you: J.E. Lesslie Newbigin's Missionary Ecclesiology*, Zoetermeer: Uitgeverij Boekencentrum.
- Goheen, Michael W. 2002a: "As the Father Has Sent Me, I Am Sending You": Lesslie Newbigin's Missionary Ecclesiology." *International Review of Mission* 91 (362): 345-369.
- Goheen, Michael W. 2002b: "Liberating the Gospel from Its Modern Cage: An Interpretation of Lesslie Newbigin's Gospel and Modern Culture Project" i: *Missionalia* 30 (3): 360-375.
- Goheen, Michael W. 2002c: "The Missional Church: Ecclesiological Discussion in the Gospel and Our Culture Network in North America" i: *Missiology: An Intertional Review* (XXX): 480-490.
- Goodall, Norman (red.) 1953: *Missions Under the Cross. Addresses Delivered at the Enlarged Meeting of the Committee of the International Missionary Council at Willingen, in Germany, 1952; with Statements Issued by the Meeting*, London: Edinburgh House Press.
- Guder, Darrell L. (red.) 1998: *Missional Church: A Vision for the Sending of the Church in North America*, Grand Rapids: Eerdmans.

- Guder, Darrell L. 2000: *The Continuing Conversion of the Church*, Grand Rapids: Eerdmans.
- Hall, Douglas John 1996: *The End of Christendom and the Future of Christianity*, Philadelphia: Trinity Press International.
- Hunsberger, George R. og Craig Van Gelder 1996: *The Church Between Gospel and Culture: The Emerging Mission in North America*, Grand Rapids: Eerdmans.
- International Missionary Council (IMC) 1938: *Tambaram Madras Series I-VII*, London og New York: Oxford University Press.
- Lehmann, Paul 1953: "Willingen and Lund: The Church on the Way to Unity" i: *Theology Today* (9): 431-441.
- Newbigin, J.E. Lesslie 1953: *The Household of God: Lectures on the Nature of the Church* London, SCM Press.
- Newbigin, J.E. Lesslie 1963: *The Relevance of Trinitarian Doctrine for Today's Mission*, London: Edinburgh House Press (CWME Study Pamphlet No. 2).
- Newbigin, J.E. Lesslie 1965: *Den missionerende kirke i dag*, København: Duplex-trykkeriet (oversættelse af manuskript til en forelæsning præsenteret på Københavns Universitet).
- Newbigin, J.E. Lesslie 1977: "The Bishop and the Ministry of Mission" i: *Today's Church and Today's World*, J. Howe (red.), London: CIO Publishing: 242-247.
- Newbigin, J.E. Lesslie 1978: *The Open Secret: Sketches for a Missionary Theology*, London: SPCK.
- Newbigin, J.E. Lesslie 1983: *The Other Side of 1984: Questions for the Churches*, Geneva: WCC Publications.
- Newbigin, J.E. Lesslie 1991: *Truth to Tell: The Gospel as Public Truth*, Grand Rapids: Eerdmans.
- Newbigin, J.E. Lesslie 1993: *Unfinished Agenda: An Updated Autobiography*, Grand Rapids: Eerdmans.
- Newbigin, J.E. Lesslie 1996: *Truth and Authority in Modernity*, Philadelphia: Trinity Press International.
- Nikolajsen, Jeppe B. 2007: *Udfordringer til den vestlige kirke. En studie af Lesslie Newbigins sene forfatterskab*, Århus: Teoltryk.
- Nissen, Karsten 1973: *Mission og Enhed*, Århus (upubliceret pri-sopgave).
- Roxburgh, Alan 2007: *What is the Missional Church? An introduction to the Missional Church Conversation*, Allelon Publishing.

Shenk, Wilbert 2000: "Lesslie Newbigin's Contribution to Mission Theology" i: *International Bulletin of Missionary Research* (24): 59-64.

Wainwright, Geoffrey 2000: *Lesslie Newbigin: A Theological Life*, New York: Oxford University Press.

Jeppe Bach Nikolajsen, f. 1978. Cand. theol., Fuller Theological Seminary og Det teologiske Fakultet i Århus. Medlem af Dansk Missionsråds Studieudvalg, redaktør af Dansk Tidsskrift for Teologi og Kirke og ph.d.-stipendiat i missionsteologi ved Menighedsfakultetet i Århus.

Abstract

Missional ecclesiology. An historical and theological analysis of an ecclesiological tradition: Among the many ecclesiological traditions we find a missional ecclesiology developing in ecumenical circles in the 20th century. In the past decades, missional ecclesiology has been subject to extensive research. The conversation about the development of a missional ecclesiology has of course not been generated in a historical and theological vacuum. The article argues that, if we are to understand the background of the conversation, we need to understand three closely connected and important matters in the history of theology in the 20th century. Firstly, a new understanding of the close connection between church and mission is gaining ground at some of the bigger ecumenical conferences in the middle of the 20th century. Secondly, the influential missiologist Lesslie Newbigin contributes to the theological integration of mission and church, especially in his early writings. Thirdly, the phrase 'missional church' gets its breakthrough with the publication of the book *Missional Church* in 1998. The article tries to trace this three-parted development and seeks through both historical and systematic analyses to point out what binds this ecclesiological tradition together.